

FÁZSI LÁSZLÓ – STÁL JÓZSEF

A nyomozás nélküli vádemelés lehetőségének kérdéséről a büntetőbíró szemszögéből

Szabóné Nagy Teréz szerint: „A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága azt fejezi ki, hogy milyen mértékben valósulnak meg társadalmi életünk gyakorlatában a büntető igazságszolgáltatással szemben támasztott társadalmi-politikai követelmények.”¹ A büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának ezzel a fogalmi megközelítésével ma is maradéktalanul egyetérthetünk, a kérdés Szabóné Nagy Teréz által is hangsúlyozott² komplexitásának jelzése mellett, amelynek számos összetevője közül jelen dolgozatban az igazságszolgáltatás rendszerének működési problémái közé sorolható felesleges nyomozások kérdésével kívánunk foglalkozni. Ennek során azt szeretnénk bemutatni, hogy jelentős számban kerül sor olyan formális nyomozásokra, amelyeknek a lefolytatása nélkül is megalapozott döntést lehetne hozni a vádemelés kérdésében.

A nyomozás történelmi gyökerei

Vargha Ferenc szerint: „Bármily töredékes volt is bűnvádi eljárásunk a múltban, – mégis már az elmúlt századok jogtörténeti adatai arra mutatnak, hogy az előkészítő eljárás régi időtől fogva önálló tagozata a pernek s az ítélőbíró eljárásával nem olvadt össze soha. Már a tizenhatodik századbeli törvényekben nyomára akadunk a vizsgálatnak; a mikor az általános vizsgálat (*inquisitio generalis*) alatt értették annak megállapítását, hogy bűncselekmény forog-e fenn, – különös vizsgálatnak pedig (*inquisitio specialis*) a határozott személy ellen irányuló eljárást nevezték (1548:41; 1655:38. t.-cz.).”³

Az előkészítésnek ezt a még képlékeny önállóságát hazai jogfejlődésünkben az 1896. évi XXXIII. törvénycikkkel elfogadott Bűnvádi perrendtartás

¹ Szabóné Nagy Teréz: A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága. KJK, Budapest, 1985, 65–66. o.

² Uo. 100. o.

³ Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc: A bűnvádi perrendtartás magyarázata II. Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedés, Budapest, 1897, 1. o.

(Bp.) formázta máig hatóan irányadónak tekintett szabállyá. Ennek a mai szabályozáshoz képest az egyedüli lényeges specialitását az jelentette, hogy a Bp. az előkészítő eljárásnak az egymástól elég élesen elkülönülő két formáját ismerte: a nyomozást és a vizsgálatot, köztük azonban nem céljukban, hanem az elrendelésük feltételeiben és a lefolytatásuk módjában volt döntő különbség. A nyomozást ugyanis már egyszerű gyanú alapján is el lehetett rendelni, míg a vizsgálat elrendeléséhez megalapozott gyanúra volt szükség, mivel ez bírói eljárást jelentett. Ebből fakadt az a másik igen lényeges különbség, hogy míg a nyomozást a főmagánvád eseteinek kivételével az ügyész rendelte el és felügyeletével a rendőrség folytatta le, addig a vizsgálat elrendelése rendszerint, lefolytatása pedig kizárólag a vizsgálóbíró hatáskörébe tartozott a Bp. eredeti koncepciója szerint. Ebből következően témánk szempontjából elegendőnek tartjuk a Bp. 83. §-ának kiemelését, amely szerint „*A nyomozás tárgya: azoknak az adatoknak kipuhatólása és megállapítása, melyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékoztatására szükségesek*”.

E szabályozásnak tulajdonképpen kettős célja volt: „*1. a bírói eljárás előfeltételül szolgáló nyomatékos gyanu anyagának egybegyűjtése; 2. a főtárgyalás előkészítése akkor, ha vizsgálatra szükség nincs*”⁴. Ez azonban a korabeli szabályozás értelmében nem jelentette azt, hogy a nyomozást a közbiztonsági ügyben erre kizárólagosan jogosult ügyésznek minden esetben feltétlenül el kellett volna rendelnie, miután a Bp. 92. §-a szerint a feljelentés alapján „*a bíróság elé megfelelő indítványt*” is előterjeszthetett, ami akár vádirat is lehetett. Vargha Ferenc szerint: „*Ha az ügyész a vádképviseletét meg nem tagadja, a bíróság elé megfelelő indítványt terjeszt. [...] A vádindítvány szorgalmazhatja a vizsgálatot (104. §); lehet az vádirat (254. §); vagy indítványozhat az ügyész közvetlen tárgyalást.*”⁵ E szerint tehát nyomozás lefolytatása nélkül, csupán a feljelentés adatai alapján is sor kerülhetett vádemelésre.

Ezt a megoldást fenntartotta a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény (II. Bp.) is, amelynek sajátos szabálya volt a nyomozás mellőzésének kifejezett lehetővé tétele. A II. Bp. 90. §-ának (1) bekezdése szerint: „*Mellőzni lehet a nyomozást, ha a vádemelésre már a feljelentés adatai és az ahhoz csatolt bizonyító eszközök elegendő alapul szolgálnak. Ilyen esetben a rendőrség a nála tett feljelentést az ügyészhez teszi át.*” Ennek folyamánként a II. Bp. 137. §-a is úgy rendelkezett, hogy: „*Az ügyész a nyomozás befejezése*

⁴ Márkus Dezső (szerk.): Magyar Jogi Lexikon V. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1904, 649. o.

⁵ Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc: i. m. 25. o.

után, ha pedig az ügy nyomozás nélkül kellően felderítettnek látszik, nyomozás mellőzésével [90. § (1) bek.] vádiratot készít és azt az illetékes bírósághoz nyújtja be.” Ilyenkor tehát a formális nyomozás lefolytatása éppúgy kimaradt az eljárás folyamatából, mint a Bp. 92. §-a szerinti vádindítvány előterjesztése esetén.

Ez a lehetőség azonban az egypártrendszer idején nem bizonyult hosszú életűnek, miután a II. Bp.-t felváltó 1962. évi 8. számú törvényerejű rendelet 102. §-a szerint „Ha a feljelentés kiegészítésére nincs szükség, a nyomozás elrendeléséről vagy megtagadásáról a feljelentés beérkezésétől számított három napon belül határozni kell”. Harmadik lehetőség tehát nem volt, ami világosan kitűnik Gödöny József e törvényszöveghez fűzött következő magyarázatából is, amely szerint: „A büntető eljárás a magánvádas ügyeket kivéve – ahol rendszerint nincs nyomozás – általában a nyomozás elrendelésével veszi kezdetét. Nyomozás elrendelése nélkül – kivételesen – halaszthatatlan nyomozási cselekményekkel is megindulhat a büntető eljárás, ezzel a nyomozás. Ilyenkor a nyomozás elrendelésére általában a halaszthatatlan nyomozási cselekmények foganatosítását követően kerül sor.”⁶

Nyomozás nélkül tehát nem indulhatott közvadás büntetőeljárás, ami a korabeli viszonyok tükrében az akkori hatalom szemszögéből végső soron logikus megoldás volt, hiszen „A szocialista büntetőeljárás rendszerben névértékben elfogadott és hangoztatott tétel volt, hogy a nyomozás – vagyis az eljárás előkészítő szakasza – elvileg egyenjogú és egyenértékű a tárgyalással a tényfelderítés, bizonyítás és jogi megítélés terén egyaránt.”⁷ A nyomozó hatóságot tehát nem lehetett kihagyni a folyamatból, hiszen ellenkező esetben az ügyész számára váratlan események is előfordulhattak volna a tárgyaláson.

Így cseppet sem meglepő, hogy ez a szemlélet a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényt is áthatotta, hiszen a vizsgált témánkat közvetlenül érintő 126. §-ának (1) bekezdése nem sok kétséget hagyott a nyomozás prioritását illetően: „A feljelentés beérkezésétől számított három napon belül a nyomozás megtagadásáról vagy elrendeléséről kell határozni.” Harmadik lehetőséget tehát ez a törvény sem adott, mert a büntetőeljárás szabályozásának logikájából következően „a nyomozó hatóság észlelése alapján” [121. § (1) bekezdés] meginduló eljárásból a nyomozás lefolytatása értelemszerűen kihagyhatatlan volt. Mindennek az indokait szintén Gödöny József fejtette ki

⁶ Jászai Dezső (szerk.): A büntető eljárás kommentárja. 1. kötet. KJK, Budapest, 1967, 456. o.

⁷ Bócz Endre: A pótmagánvádló. Ügyvédek Lapja, 2004/2., 21. o.

részletesen: „A nyomozás a bírósági eljárás mellett a büntető eljárás másik fő szakasza. A nyomozás és a bírósági szakasz között szoros összefüggés és kölcsönhatás áll fenn. A sokoldalúan, teljesen és tárgyilagosan lefolytatott nyomozás lehetővé teszi, hogy a bíróság az összes körülmények kivizsgálása után helyesen bírálja el az ügyet. Ha viszont a nyomozás a bűnügy lényeges körülményeit egyáltalán nem vagy felületesen állapította meg, az ellentmondásokat nem tisztázta, a bizonyítást a terhelt védekezési jogának megsértésével fogatosította stb., a bírósági tárgyaláson nehézségek keletkeznek, pótnyomozás elrendelésére, a tárgyalás elnapolására kerülhet sor; esetleg helytelen ítélet születik. Ily módon tehát a nyomozás minősége közvetlenül befolyásolja a bíróság tevékenységét.”⁸

A hatályos szabályozás

Merőben más körülmények között és meglehetősen hosszú ideig tartó előkészítés után került sor a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) elfogadására, amely a közvadás bűnügyekben szintén a büntetőeljárás elmaradhatatlan szakaszának tekinti a nyomozás lefolytatását. A Be. 164. §-ának (1) bekezdése szerint: „A büntetőeljárás – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – nyomozással kezdődik.” E szabály alól az egyetlen kivétel jelenleg a magánvádas eljárás, amelynek során kivételesen kerülhet sor nyomozás elrendelésére a Be. 499. §-ának (1) bekezdése szerint. Közvadásra üldözendő bűncselekmény esetén tehát a nyomozás a büntetőeljárás megkerülhetetlen szakasza ma is, hiszen a Be. 187. §-ának (1) bekezdése is csupán a részbeni mellőzését teszi lehetővé. A törvény logikája szerint azért, mert a 164. §-ának (2) bekezdése értelmében „A nyomozás során fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket”. E törvényhely indokolása szerint: „A törvény a nyomozás feladataként a bűncselekmény és az elkövető felderítését, valamint a bizonyítási eszközök felkutatását és biztosítását jelöli meg. A tények felderítésének célja a vádemelésről szóló döntés megalapozása. A vádló a nyomozás során feltárt tények alapján foglalhat állást arról, hogy lehetséges és szükséges-e a bíróság előtti vádemelés.”⁹

⁸ László Jenő (szerk.): A büntető eljárás magyarázata. 1. kötet. KJK, Budapest, 1982, 379. o.

⁹ 1998. évi XIX. törvény indokolása a büntetőeljárásról. CompLex Jogtár Plusz, 64. o.

Ez az indokolás azonban nem ad választ arra az alapkérdésre, hogy miért kell nyomozni akkor is, amikor ennek semmi értelme nincs, mert a bűncselekményre már a nyomozás elrendelése előtt fény derült, elkövetőjének személye ismert, a lehetséges bizonyítási eszközök pedig hiánytalanul rendelkezésre állnak. Például az ittas gépjárművezető közúti ellenőrzés kori „tettenérése” esetén az alkoholos befolyásoltság fokának a légalkoholmérő készülék alkalmazásával a helyszínen történő megállapítása után, ha ennek eredményét az elkövető is elfogadja, más körülményt már aligha kell „felderíteni” ahhoz, hogy az ügyész a vádemelés kérdésében dönteni tudjon, a mérési eredményt pedig az intézkedő rendőr minden további nélkül csatolhatja a feljelentéséhez, így már a bizonyítási eszközök is a közzvádó rendelkezésére állnak.

Ilyen esetben meglehetősen ésszerűtlen megoldásnak tűnik számunkra annak megkövetelése, hogy a rendőrség még ilyenkor is formális nyomozást folytasson le, amelynek az egyedüli eredménye egy olyan iratcsomó összeállítás, amely a feljelentésből is kitűnő adatokon kívül semmiféle – az eljárás további menetének alakulása szempontjából lényeges – egyéb információval nem szolgál. Ennek tükrében hiába teszi lehetővé a jogalkotó a példánk szerinti esetben tipikusan alkalmazott bíróság elé állítás lehetőségét, mert a Be. XXIV. fejezetének rendelkezései nem hagynak kétséget afelől, hogy még ennek a gyorsított eljárásnak is szükségképpen előfeltétele a formális nyomozás lefolytatása, amelynek egyedüli eredménye a büntetőeljárás tartamának meghosszabbodása annyi idővel, amennyi a felesleges nyomozási tevékenységek adminisztrálásához szükséges, és elvileg a legegyszerűbb ügyben is megközelítheti a harminc napot. Ugyanez a helyzet az áruházi lopáson tetten ért tolvaj esetében is, amikor a bűncselekmény gyanújának megállapíthatósága éppolyan nyilvánvaló, mint annak személyre konkretizált megalapozottsága. S az ilyen típusú példák előfordulásának lehetőségeit még messze nem merítettük ki, hiszen nagy általánosságban a tettenérés minden esetét is ebbe a körbe sorolhatónak tartjuk. *Király Tibor* nyomán¹⁰ tehát az első kérdésünk az, hogy vajon mennyiben tekinthető racionálisnak és takarékosnak az ilyen büntetőeljárás. Megítélésünk szerint, ha a kérdést néhány tipikus nyomozás tükrében is megvizsgáljuk, semennyiben. Feltevésünk igazolásához, illetve a további következtetéseink megalapozásához ugyanis nem kerülhetjük meg legalább néhány véletlenszerűen kiválasztott, de tipikus nyomozás rövid bemutatását az általunk feszegetett probléma konkretizálása érdekében.

¹⁰ Király Tibor: Az 1896. évi első büntető perrendtartás száz év távlatából. Magyar Jog, 1996/11., 670. o.

A tipikus nyomozás

Első példa

Az ittas járművezetés vétsége miatt induló nyomozás idején hatvanoldalnyi rendőrségi dosszié keletkezett, amely a következő iratokat tartalmazza: költségjegyzék; díjjegyzék és díjmegállapító határozat; feljegyzés a nyomozás elrendeléséről; feljelentés; jelentés az előállítás végrehajtásáról; nyilatkozat; ambuláns napló; vezetőiengedély-priorálás; orvos szakértői vélemény; vérvételi jegyzőkönyv; orvos szakértői vélemény; vizeletvételi jegyzőkönyv; kérelem a vezetésre való jogosultság szüneteltetéséhez; feljegyzés; erkölcsi bizonyítvány; 1. számú adatlap; ügyvédi meghatalmazás; jegyzőkönyv a gyanúsított kihallgatásáról.¹¹ Ezek közül azonban az ügyész számára a vádemelés kérdésében való döntése meghozatalakor a feljelentésnek, az orvos szakértői véleménynek és a gyanúsított kihallgatásáról készült jegyzőkönyvnek lehetett érdemleges jelentősége, erre tekintettel érdemes egy pillantást vetni az eljárás dinamikájára is, amelynek adatait az 1. számú táblázatban foglalkozunk össze.

A táblázat adataiból kitűnően a konkrét ügyben a „tettenérestől” számított egy hónapon belül vádemelésre került sor, vagyis akár az ittas vezető bíróság elé állítására is lehetőség lett volna. A rendőrségi iratokból az nem állapítható meg, hogy ennek mi volt az akadálya, miután az igazoltatás utáni vérvétellel egyidejűleg elvégzett orvosi vizsgálaton megállapított klinikai tüneteken alapuló orvosi vélemény szerint a gépkocsivezető enyhén ittas állapotban volt – nyilván erre tekintettel került sor november 23-án a nyomozás elrendelésére is –, az 1,42 ezrelékes véralkohol-koncentrációt megállapító orvos

1. számú táblázat
Az eljárási cselekmények sorrendje

Az eljárási cselekmény	
ideje	tárgya
2010. november 21.	feljelentés
2010. november 26.	orvos szakértői vélemény
2010. december 7.	gyanúsított kihallgatása
2010. december 17.	vádemelés

¹¹ Vásárosnaményi Rendőrkapitányság Közrendvédelmi és Közlekedésrendészeti Osztály Közlekedésrendészeti Alosztály 15070/1127/2010. bú.

szakértői vélemény pedig már november 26-án elkészült. Mindehhez képest az ittas járművezető 2010. december 7-én (13 óra 24 perctől 13 óra 49 percig tartó) gyanúsítottként történő kihallgatásáról készült jegyzőkönyvből lényegében annyi derül ki, hogy a terhelt egy v.-i szórakozóhelyen egy általa megnevezni nem kívánt társasággal italozott, majd haza szeretne volna vinni a gépkocsiját, miközben igazoltatták. Ettől az ügyész aligha lett sokkal „okosabb” a vádemelés kérdésében való döntésének meghozatala tekintetében, s nyilvánvalóan a bírósági tárgyalás előkészítése szempontjából sem volt különösebb jelentősége a gyanúsított kihallgatásának. Tárgyalás mellőzésével 2011. január 14-én hozott határozatot a bíróság az ügyben¹².

Második példa

Az ugyancsak ittas járművezetés vétsége miatt induló ügyben a rendőrség a nyomozás eredményeként harmincnégy oldalnyi dossziét állított össze, amely a következő iratokat tartalmazza: költségjegyzék; feljelentés; rendőri jelentés; légalkoholmérési jegyzőkönyvek; javaslat a vezetői engedély visszavonására; priusz; a gyanúsított kihallgatásáról készült jegyzőkönyv; a nyomozás iratainak megismeréséről készült jegyzőkönyv.¹³ 2011. január 31-én este nyolc órakor közúti ellenőrzésen igazoltatták a gépkocsivezetőt, az alkoholszondás mérés eredményére tekintettel előállították a rendőrkapitányságra. Itt a Drager Alcoholtest alkalmazásával végzett légalkoholmérés eredménye 20 óra 18 perckor 0,74 mg/L, 20 óra 31 perckor pedig 0,75 mg/L volt. Erre figyelemmel megállapíthatjuk, hogy nagyjából fél órával az igazoltatás után már megalapozottan dönthetett volna az ügyész a vádemelés kérdésében, erre azonban ténylegesen 2011. február 8-án került sor, miután előző nap gyanúsítottként is kihallgatták a (vallomástételt megtagadó, de az ittas járművezetés tényét elismerő) gépjárművezetőt, majd öt perc alatt ismertették vele a nyomozás iratait. A gyanúsított bíróság elé állítása február 9-én történt meg, amikor a bíróság félórás tárgyalás után ítéletet hozott, amely ellen csak az ügyész fellebbezett a 250 ezer forint összegű pénzbüntetés napi tételeinek felemelése érdekében¹⁴, erre tekintettel az ügyben 2011. szeptember 1-jén született jogerős bírósági ítélet.¹⁵

¹² Vásárosnaményi Városi Bíróság Bk. 26/2011. számú ügye.

¹³ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közlekedésrendészeti Osztály 15000/28/2011/bü.

¹⁴ Nyíregyházi Városi Bíróság B. 257/2011.

¹⁵ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság Bf. 240/2011.

Harmadik példa

A vádirati tényállás szerint a vádlott „2010. július 14. napján 11 óra körüli időben bement a Ny... K... utca 1. szám alatt található T... Áruházba, ahol egy 1700 Ft értékű áruvédelmi széférrel ellátott bikini alsóval fizetés nélkül akart távozni a pénztártól, azonban az áruház áruvédelmi kapu bejelzett. Így a lopással okozott kár teljes egészében megtérült.”¹⁶ A hiánytalanul idézett tényállás szerint tehát az elkövetőt tetten érték, vagyis a kiléte kezdettől ismert volt, az elkövetési tárgy a tettenéréskor előkerült, s annak értéke sem lehetett kétséges, így az eljárás során csupán a terhelt rendőri intézkedéskor hangoztatott „védekezésének” megalapozottságát kellett tisztázni, miután arra hivatkozott, hogy az árut ki akarta fizetni, de mivel nem volt nála kosár, ezért a táskájába tette, aztán erről később megfeledezett. Ehhez képest a 2010. július 14-től augusztus 23-ig tartó nyomozás során a következők történtek (2. számú táblázat).

Ha mindehhez hozzávesszük még az elsődleges rendőri intézkedéssel eltöltött időt, akkor – az ezt végrehajtó rendőrök számára tekintettel kétszeres szorzóval számolva – azt állapíthatjuk meg, hogy e kriminális történet felde-

2. számú táblázat
A nyomozási cselekményekről

Az eljárási cselekmény	
ideje	jellege
2010. július 29.	gyanúsított priorálása
2010. július 30.	biztonsági ór tanúkenti kihallgatása
2010. augusztus 2.	védő kirendelése
2010. augusztus 3.	gyanúsított anyjának tanúkenti kihallgatása
2010. augusztus 3.	gyanúsított anyja sógornőjének tanúkenti kihallgatása
2010. augusztus 16.	védő kirendelésének visszavonása
2010. augusztus 16.	az áruház rövid úton történő megkeresése a biztonsági kamera által esetleg készített felvétel meglétének tisztázása érdekében
2010. augusztus 23.	másik biztonsági ór tanúkenti kihallgatása
2010. augusztus 23.	a gyanúsított és a sértett értesítése az iratok megismerésének lehetőségéről

¹⁶ Nyiregyházi Városi Ügyészség B. 6586/2010/2. számú vádirat.

ritése egy rendőr öt munkaórát vett igénybe, ebben természetesen nincs benne a technikai jellegű teendők elvégzéséhez szükséges idő. Erre tekintettel megállapíthatjuk, hogy nagyjából egy rendőr egy teljes napi munkáját igényelte ennek a nem kifejezetten szövevényes bűnügynek a „felderítése”. Ennek tükrében talán nem érdektelen megjegyezni, hogy a városi bíróság huszonöt percig tartó tárgyalás alapján hozott az ügyben felmentő ítéletet¹⁷, aminek a meghozatala megítélésünk szerint nyomozás nélküli vádemelés esetén sem igényelt volna fél-egy óránál több időt. (Megjegyzendőnek tartjuk, hogy a vádlott terhére rótt cselekményt az ellopott áru értékétől függetlenül bűncselekménnyé minősítő dolog elleni erőszak megállapíthatóságának hiányában a megyei bíróság a felmentő rendelkezést helybenhagyta¹⁸, az ügyész által előterjesztett felülvizsgálati indítványt pedig a Legfőbb Ügyészség visszavonta¹⁹.) Valóban ilyen jól állnánk, hogy egy rendőrnek nagyjából egy teljes munkanapját egy ezerhétszáz forint értékű bikinialós ellopásának nyomozásával kelljen töltenie, olyankor is, amikor kinyomoznivaló sincs?

A lehetséges ellenérvek

Farkas Ákos szerint: „Az előkészítő szakasz a büntetőeljárás első és egyben a bizonyítás szempontjából a legfontosabb fázisa.”²⁰ Ez az álláspont változatlanul azt sugalmazza számunkra, mintha korunkban elképzelhetetlen lenne a nyomozás nélküli (köz)vádemelés. Ezt erősíti meg Bócz Endre álláspontja is, amely szerint: „Világviszonylatban látható, hogy a modern társadalomban a tiszta vádelvű, tehát olyan büntetőeljárású szisztéma, amelyben a tárgyalást kiváltó vádemelést nem előzi meg semmiféle hatósági eszközökkel rendelkező szakszerű előkészítés (nyomozás, vizsgálat), nem életképes.”²¹ Ezzel a megállapítással az ilyen széles körű kitekintés lehetőségének hiányában nyilván nem kívánunk vitába szállni, az idézett kiváló szerző által jelzett szempont, illetve tendencia figyelembevételkor azonban, megítélésünk szerint, nyil-

17 Nyíregyházi Városi Bíróság B. 1872/2010/4. számú tárgyalási jegyzőkönyve.

18 Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság Bf. 957/2010/3. számú ítélete.

19 Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 666/2011/4. számú végzése.

20 Farkas Ákos: Új alkotmányos elv a magyar büntetőeljárás bizonyításban? A kölcsönös elismerés elve. In: Erdei Árpád (szerk.): A büntető ítélet igazságtartalma. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010, 49. o.

21 Bócz Endre: Elgondolások a büntetőeljárás újrakodifikálásához. Belügyi Szemle, 1990/1., 53. o.

vánvaló jelentősége van annak a kérdésnek is, hogy milyen jellegű, illetve súlyú cselekmények kerülhetnek rendes körülmények között a bíróság elé, és annak milyen mozgásteret enged a jogalkotó. Másrészt azt sem tartjuk figyelmen kívül hagyhatónak, hogy az általánosságban általunk sem vitatott előbbi megállapítások ellenére az európai jogfejlődés milyen kivételeket tart elfogadhatónak.

A kérdés ilyen összefüggéseit illetően elsősorban az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetőeljárás egyszerűsítése tárgyában elfogadott R(87) 18. számú ajánlását tartjuk kiemelőndőnek, amelynek a hagyományos bírósági eljárás egyszerűsítésével foglalkozó III/7. pontja a következőket rögzíti: *Mindenütt, ahol az alkotmányos és jogi hagyományok megengedik, akár a guilty plea (bűnösség beismerése) eljárást, amikor is a vádlott az eljárás korai szakaszában azért jelenik meg a bíróság előtt, hogy a bíróság előtt nyilvánosan kijelentsen, beismeri vagy tagadja az ellene felhozott vádakot, akár pedig ehhez hasonló eljárásokat kell bevezetni. Ilyen ügyekben az ítélőbíróságnak hatáskörrel kell rendelkeznie annak eldöntésére, hogy a nyomozati szakaszt részben vagy teljes egészében mellőzi-e, és nyomban rátér az elkövető személyiségének elemzésére, a büntetés kiszabására, és ha szükséges, a kártérítésre.*²² Ezért a nyomozás mellőzésének lehetősége szerintünk semmi esetre sem minősíthető az európai jogi kultúra fejlődésének jelenkori tendenciájával szembeemelő elgondolásnak.

Ettől függetlenül fontos kérdésnek tekintjük annak vizsgálatát is, hogy mennyiben okozhatná a terhelt garanciális jogainak sérelmét a nyomozás mellőzésével történő vádemelés. E tekintetben a terhelt számára a nyomozás lefolytatásának két szempontból lehet jelentősége: 1. A Be. 196. §-ának (1) bekezdése szerint panasszal élhet a gyanúsítása miatt. 2. A Be. 179. §-a szerinti kihallgatása során érdemi védekezést terjeszthet elő. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint: „A »gyanúsított kihallgatása« (Be. 179. §) az a garanciális eljárási cselekmény, amely az általános szabályok szerinti nyomozás befejezésének [Be. 193. § (1) bekezdés], valamint a vádemelésnek (Be. 216. §) szükségképpen előfeltétele, mivel az eljárásnak a terhelt jogai szempontjából kiemelkedően lényeges mozzanata. [...] A gyanúsított kihallgatására és a terhelt vallomására (Be. 117–118. §) előírt törvényi rendelkezések adják az eljárási keretét annak, hogy az ügyész, illetve a nyomozó hatóság teljesítse a tisztességes eljáráshoz és a védekezéshez való jog alapvető feltételeit.”²³

²² <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=105&lid=5254>

²³ 14/2004. (V. 7.) AB határozat, III/A/4.1., 15. o.

Ezzel együtt úgy véljük, hogy ezek a garanciák ebben a kontextusban csupán magával a nyomozással összefüggésben értelmezhetők. A nyomozás rendeltetése ugyanis ma már nem lehet kétséges, hiszen a Be. 164. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint: „*A tények felderítésének célja a vádemelésről szóló döntés megalapozása.*”²⁴ Ebből következően szerintünk a nyomozás során érvényesítendő garanciáknak semmiképpen nem lehet önmagukon túlmutató jelentőséget tulajdonítani, miután egy olyan előkészítő jellegű tevékenységhez kötődnek, amelynek kimenetele a bíróság döntését közvetlenül nem befolyásolhatja. Ebből következően a terhelt védekezési lehetőségeinek semmiféle csorbulásához nem vezethetne véleményünk szerint a nyomozás mellőzésével történő vádemelés lehetővé tétele az olyan esetekben, amikor nincs mit kinyomozni a vádemelés kérdésében való döntés megalapozásához.

Már csak azért sem, mert a távollévő terhelttel szembeni eljárásban²⁵ (amelynek lehetőségét alapvetően az Emberi Jogok Európai Bírósága²⁶ és az Alkotmánybíróság²⁷ sem vitatja), valamint pótmagánvádló fellépése esetén²⁸ egyaránt előfordulhat, hogy a nyomozás során nem kerül sor gyanúsítottkénti kihallgatásra, így maradéktalanul egyetértünk Nyiri Sándor álláspontjával abban, hogy „*Elméletileg megalapozott lehet a vád abban az esetben is, ha a terhelttel az alapos gyanút nem közölték*”²⁹. Megítélésünk szerint a felelősségre vonás legitimálása szempontjából csakis a vád megalapozottságának van jelentősége, amihez képest a „gyanúsítás” csupán a védekezési jog gyakorlásához szükséges feltételrendszer egyik elemének tekinthető. Ez nyilvánvalóan látszik abból is, hogy Farkas Ákos szerint „*az alkotmányos büntetőeljárás elvei alapvetően a bírósági eljáráshoz és nem a büntetőeljárás korábbi szakaszaihoz kötődnek. [...] Ennek oka, hogy a büntetőeljárás alapvető célja az igazságszolgáltatás, vagyis a büntetőjogi felelősségről történő döntés. A bűnösség és az ártatlanság kérdésében azonban minden alkotmányos elveket valló országban csak a bíróság dönthet, az eljárás minden szakasza azt a célt szolgálja, hogy a bíróság ezt a döntést megalapozottan hozhassa meg.*”³⁰

A kérdés kapcsán megjegyezzük, hogy például a német büntetőeljárás törvény 163a §-ának (1) bekezdése szerint: *A terheltet legkésőbb a nyomozás*

24 CompLex Jogtár Plusz

25 Be. 527. § (3) bek.

26 Czine Ágnes – Szabó Sándor – Villányi József: Strasbourgi ítéletek a magyar büntetőeljárásban. HVG-ORAC, Budapest, 2008, 326–328. o.

27 302/B/2007. AB határozat.

28 90/2010. BKv. I/6. p.

29 Nyiri Sándor: A terhelt távollétében történő eljárás. Belügyi Szemle, 2001/12., 99. o.

30 Farkas Ákos – Róth Erika: A büntetőeljárás. Complex Kiadó, Budapest, 2007, 49. o.

lezárása előtt ki kell hallgatni, kivéve, ha az eljárást meg kell szüntetni. Egyszerű esetekben elegendő neki lehetőséget adni ahhoz, hogy írásban nyilatkozzon.³¹ Ez azt is jelzi, hogy a (tényállás felderítésére, a bizonyítékok beszerzésére, továbbá a terhelő és mentő-, valamint a cselekmény jogi következményeinek meghatározása szempontjából jelentős körülmények tisztázása szempontjából jelentős körülmények tisztázására irányuló³²) nyomozáshoz ragaszkodó német be. sem teszi feltétlenül kötelezővé a terhelt ennek során történő kihallgatását, csak azt, hogy lehetőséget kapjon a nyomozás eredményére vonatkozó észrevételének megtételére. Ez pedig nyilván akár nálunk is megoldható lenne a nyomozás nélküli vádemelés lehetővé tétele esetén, azzal a különbséggel, hogy a nyilatkozat lehetősége nem a nyomozás eredményére, hanem a feljelentésben foglaltakra vonatkozna, miután felvetésünkkel nem a terhelt jogainak csorbitását és főleg nem a megalapozatlan vádemelések elősegítését, hanem csupán a büntetőeljárás bürokratikus elemeinek kiiktatását szeretnénk elérni. E két körülmény együttes kielégítése pedig a német példából is láthatóan nem összeegyeztethetetlen egymással, hiszen nyilvánvalóan nálunk is megteremthetők lennének a gyanúsított – vádemelést megelőző – ügyészi kihallgatásának eljárásjogi feltételei, miután azt az elvet magunk is vitathatlannak tartjuk, hogy az egyes intézmények szabályozásakor a jogalkotó gazdaságossági vagy célszerűségi okból sem mondhat le az eljárási garanciák érvényesítéséről.³³

A külföldi példák

Az előbbieken kifejtett álláspontunk természetesen nem csupán a bűnvádi perrendtartásainkra való jogtörténeti hivatkozással, hanem külföldi példákkal is alátámasztható. Az 1808. évi francia *Code d' instruction criminelle* szerint például az ügyész az öt évnél nem súlyosabb fogházbüntetéssel fenyegetett vétség elkövetése esetén, a terhelt és a tanúk nevének megjelölésével, vizsgálat lefolytatása nélkül indítványozhatta tárgyalás kitűzését, ha erre a feljelentés, illetve a nyomozás adatai alapján alkalmasnak tartotta az ügyet.³⁴

³¹ Strafprozessordnung (StPO). www.gesetze-im-internet.de

³² Uo. 160. §

³³ Lásd az Alkotmánybíróság 14/2004. (V. 7.) AB és 64/D/2005. számú határozatait.

³⁴ Nagy Anita: Eljárást gyorsító rendelkezések a büntetőeljárás bírósági szakaszában. Doktori értekezés, 2007, 6. forrás: www.doktori.hu/index.php?menuid=1938&vid=232

A *liechtensteini* büntetőeljárás törvényben pedig a tárgyalt témánkra vonatkozóan a következő hatályos rendelkezéseket találjuk: *Ha az államügyesség a feljelentés vagy – szükség esetén az indítványára kiegészítendő – előjárás aktáinak vizsgálata után elegendő okot talál ahhoz, hogy határozott személlyel szemben a büntetőeljárást indítványozza, úgy indítványt tesz a vizsgálat indítására, vagy vádat emel. Ellenkező esetben a hozzá került feljelentést rövid feljegyzéssel és az ahhoz kapcsolódó indokkal visszaküldi az előjárás aktáit azzal a megjegyzéssel, hogy nem talál az üldözéshez további alapot.*³⁵ E rendelkezés értelmében tehát lehetőség van pusztán a feljelentésen alapuló – vagyis a mi fogalmaink szerint nyomozásnak megfelelő „előjárás” lefolytatása nélküli – vádemelésre, mégpedig lényegében a Bp. által annak idején is alkalmazott szabályozásnak megfelelően.

Tanulmányunk témájának összehasonlító vizsgálata során, megítélésünk szerint, nem lehet figyelmen kívül hagyni a 2011. január 1-jén hatályba lépett *svájci büntető perrendtartás*³⁶ következő rendelkezéseit sem: 1. *Az előjárás a rendőrség nyomozati eljárásából és az Államügyesség vizsgálatából áll.*³⁷ 2. *Az előjárást megindítja a) a rendőrség nyomozati tevékenysége; b) a vizsgálat Államügyesség általi megindítása.*³⁸ 3. *Az Államügyesség vizsgálatot indít, ha: a) a rendőrség információiból és jelentéseiből, a büntető feljelentésből vagy a saját megállapításaiból elegendő gyanú adódik [...].*³⁹ 4. *Az Államügyesség rendőrségi jelentéseket és büntetőfeljelentéseket a rendőrségnek átutalhat kiegészítő nyomozati cselekmények foganatosítása céljából, ha azokból büntetőgyanú nem elég világosan adódik.*⁴⁰

Mindebből értelmezésünk szerint azt a következtetést lehet levonni, hogy a (Svájc történelme során a büntetőeljárást szövetségi szinten először szabályozó) hivatkozott büntető perrendtartás értelmében a vizsgálat lefolytatása sohasem mellőzhető, a nyomozás viszont elkerülhető, ha már a büntetőfeljelentésből „elegendő gyanú adódik” a vizsgálat megindításához. Erre következtethetünk abból a rendelkezésből is, amely szerint: *A rendőrség a büntetendő cselekményeket saját kezdeményezéséből, magánszemélyek és hatóságok feljelentésére, továbbá az Államügyesség megbízásából nyomoz [...].*⁴¹ Olyan rendelkezést ugyanis nem találunk, amely szerint feljelentést kizárólag a rend-

35 1988 Nr. 62 (StPO) 22 § (1). <http://www.gesetze.li>

36 Schweizerische Strafprozessordnung (StPO). www.admin.ch/ch/d/ff/2007/6977/pdf

37 Uo. Art. 299.

38 Uo. Art. 300.

39 Uo. Art. 309.

40 Uo. Art. 309.

41 Uo. Art. 15.

örségnél lehetne tenni, aminek az ellenkezője következik a 309. § már hivatkozott (2) bekezdésében foglaltakból is. A nyomozás kérdését tehát az előzőleg hivatkozott örökletes monarchia mellett az európai viszonylatban is feltétlenül figyelmet érdemlő szövetségi állam hatályos szabályozása is másként kezeli a megkerülhetlenségét illetően, mint a Be. nálunk.

A javasolt módosítás

Farkas Ákos szerint: „*A legtöbb kutató elismeri, hogy a büntető igazságszolgáltatásnak rendszerként kellene működnie, de valójában nem úgy működik. [...] Ennek oka az, hogy az igazságszolgáltatás nem követ egységes célt, nem hatékony, nem mentes a konfliktusoktól.*”⁴² Korinek László szerint ennek az egyik gyökere az, hogy: „*A felderítés–nyomozás–vizsgálat hármas egysége még tovább erősítette azt a szervezeti kultúrát, ami a büntető igazságszolgáltatással azonos rangú hatósággá avatta. Az autonómiára törekvő rendőrségi hivatal azt a meggyőződést erősíti, miszerint a bűnüldözésnek elsődlegesen belső szervezeti értékeket kell szolgálnia, és nem az igazságszolgáltatás előkészítését.*”⁴³ Mindez a gyakorlatban is világosan látszik a sajátos szervezeti érdekek különféle megnyilvánulásaiban, aminek a következményei leginkább az ítélkezés során érzékelhetők, csak éppen a bírók ezeknek az észrevételeknek általában nem szoktak hangot adni.

Általánosságban megállapíthatónak tartjuk, hogy 2003. július óta sem az ügyész tájékoztatásához szükséges mértékű felderítés, hanem a teljes körű bizonyítás lefolytatása áll a nyomozó hatóságok tevékenységének középpontjában. Ennek egyik tipikus megnyilvánulásának tartjuk, hogy a Be. 181. §-ának a feljelentő tanúkénti kihallgatását mellőzhetővé tevő (2) bekezdése, tapasztalataink szerint, a gyakorlatban egyáltalán nem érvényesül, aminek következtében a sértett gyakorta többször kénytelen megjelenni a rendőrségen. A jelzett probléma további megnyilvánulásának tartjuk azt a változatlanul továbbélő nyomozói gyakorlatot is, „*hogy az egyszeri, minden lényeges részletre kiterjedő kihallgatás helyett ugyanazon tényekre többször is*”⁴⁴ kihallgatják a terhelte olyankor is, amikor újonnan felmerülő adatok ezt nem indokolják. Ez ugyanis nyilvánvalóan azt a törekvést tükrözi, hogy a bűncse-

⁴² Farkas Ákos: A falra akasztott nádpálca avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai. Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 31. o.

⁴³ Korinek László: A háborút nem látott bátrak bátorsága. Belügyi Szemle, 2006/5., 68. o.

⁴⁴ Fázsi László: Emberelési ügy nyomozása a bírósági eljárás tükrében. Belügyi Szemle, 1996/12., 105. o.

lekmény elkövetésének körülményeit olyan szinten tisztázzák, amelynek fényében a tárgyaláson történő bizonyítás már csak a nyomozási eredmény reprodukálásaként értékelhető, ami szükségképpen felértékeli ez utóbbi jelentőségét, és tulajdonképpen kiüresíti az előbbiét. Erre tekintettel talán nem érdektelen megjegyezni, hogy az *osztrák büntetőeljárás törvény* 91. §-ának (1) bekezdése szerint: *A nyomozati eljárás arra szolgál, hogy a nyomozati cselekményeken keresztül a tényállást és a cselekedeti gyanút annyira tisztázza, hogy az államügyész a vádemelésről, az üldözéstől való visszalépésről vagy az eljárás megszüntetéséről dönteni tudjon, és vádemelés esetén a fő eljárási szak gyors lebonyolítását elősegítse.*⁴⁵ Ennek megfelelően ugyane törvény 210. §-ának (1) bekezdése szerint: *Ha az elegendően feltárt tényállás alapján az elítélés valószínűsíthető és az eljárás megszüntetésének avagy az üldözéstől való visszalépésnek az oka nem forog fenn, akkor az államügyész a fő eljárási szakasz lebonyolítására hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróságnál vádat emel.*⁴⁶

Megítélésünk szerint ez is jelzi, hogy miért tartjuk fontosnak a bürokratikusság eljárási szabályok kiiktatását, amelynek egyik eszköze lehetne a nyomozás nélküli vádemelés lehetővé tétele az ügyész számára abban az esetben, ha erről már a feljelentés alapján megalapozottan tud dönteni. Ennek következtében pusztán az ittas járművezetés vétsége miatt induló eljárások számának figyelembevétele mellett is jelentősebb rendőrségi kapacitás szabadulhatna fel (*3. számú táblázat*), és talán az is inkább nyilvánvalóvá válna, hogy a nyomozás nem öncélú szakasza a büntetőeljárásnak, hanem közvetlenül a vádemelés eldöntésének, közvetve pedig a bírósági eljárás lefolytatásának előkészítését szolgálja. A nyomozás ugyanis: *„Az az eljárás, amellyel valamely (bűn)ügyben nyomoznak.”*⁴⁷ A nyomoz ige nyelvtani jelentése pedig: *„Bűncselekmény tettesét, körülményeit felderíteni igyekszik.”*⁴⁸

Ennek megfelelően az általunk javasolt szabályozás szerint – a korábbi hazai, illetve a hivatkozott külföldi példához hasonlóan – a hozzá érkezett feljelentés alapján a nyomozó hatóságnak azt is vizsgálnia kellene, hogy annak konkrétan megjelölt és kellően alátámasztott adatai nem teszik-e lehetővé a közvetlen vádemelést, amelynek pozitív megítélése esetén azt – a nyomozás elrendelése helyett – közvetlenül továbbítaná az ügyésznek. Ebben az eset-

⁴⁵ Strafprozessordnung (StPO). www.jusline.at

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Juhász József – Szóke István – O. Nagy Gábor – Kovalovszky Miklós (szerk.): Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985, 1022. o.

⁴⁸ Uo.

3. számú táblázat

Az ittas járművezetés vétsége miatt elítélt felnőttek számának alakulása⁴⁹

Az eljárási cselekmény	
ideje	tárgya
2000	10 117
2001	10 279
2002	11 453
2003	10 860
2004	12 323
2005	12 443
2006	12 408
2007	12 483
2008	10 571
2009	10 032
2010	8 910

ben az ügyészek a vádemelés-előkészítést illetően csak abban a kérdésben kellene állást foglalnia, hogy egyetért-e a nyomozó hatóság álláspontjával.

Az ügyészségen történő feljelentés esetén pedig a folyamat értelemszerűen még inkább leegyszerűsödne, hiszen az ügyészek közvetlenül a nyomozás elrendelésének vagy a vádemelésnek a kérdésében kellene döntenie. A nyomozás nélküli vádemelés lehetővé tételének hatékonyságát jelentősen javíthatná a bíróság elé állítás alkalmazásának kötelezővé tétele olyan esetben, ha egyébként fennállnak a külön eljárás lefolytatásának a Be. 517. § (1) bekezdésében felsorolt feltételei, a tettenérésre vonatkozó (2) bekezdésben foglalt rendelkezésnek megfelelően. Ehhez persze szükség lenne a gyanúsított ügyész általi kihallgatásának előírására is. E megoldás alkalmazása mellett szól, hogy tapasztalataink szerint a bíróság elé állítás alkalmazásának gyakorisága – az alkalmazhatóság időbeli feltételének történetileg példátlan kitágítása ellenére⁵⁰ – még mindig messze elmarad a gyakorlati lehetőségektől. Ebből következően ma is érvényes megállapításnak tartjuk, *hogy „a jogintézmény alkalmazásának gyakorisága alapvetően a büntetőügyekben eljáró hatóságok, elsősorban a rendőri szervek, másodsorban az ügyészségek*

49 Vavró István: A közlekedési bűncselekmények elkövetése miatt elítélt felnőttek (1990–2010). Országos Igazságszolgálati Tanács Hivatala, Budapest, 2011, 17. számú táblázat.

50 Megítélésünk szerint ugyanis a jogintézmény optimális alkalmazási feltételeinek meghatározását az igazságügy-miniszter IM/Bünt/2001/91. számú előterjesztésének elfogadása eredményezhette volna, amely a bíróság elé állítás határidejének (az akkori tizenöt nap helyett) hat napra történő korlátozását javasolta.

ilyen irányú aktivitásán múlik. Ezt a körülményt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét illetően konkrétan is igazolja az a körülmény, hogy egy 1998 októberében kiadott megyei rendőr-főkapitányi intézkedést követően szinte egyik napról a másikra látványosan emelkedett a bíróság elé állítások száma, amelynek mértékét jelzi, hogy pl. a legnagyobb ügyforgalmú székhelyi városi bíróságunkon 1998 első felében 32 ügyben, míg 1999. ugyanezen időszakában 189 ügyben került sor a vádlottak bíróság elé állítására.⁵¹ Ez csaknem hatszázs százalékos emelkedést jelentett egy éven belül, ami elég meggyőzően jelzi, hogy az eljárás egyszerűsítését, illetve gyorsítását célzó jogintézmények alkalmazását nem feltétlenül célszerű a jogalkalmazó mérlegelésére bízni, ha lehetőségének és indokoltságának kérdése a jogalkotás szintjén is eldönthető. Erre utal az is, hogy például 2004 első felében az országos átlagban 10,9 százalékos arányban alkalmazott bíróság elé állítások Somogy és Zala megyében az ügyérkezés húsz százalékát is meghaladták (25,2 és 21 százalék), miközben a fővárosban ez az arány mindössze két százalék volt.⁵²

Míndeközben persze az is látható, hogy a Be. 517. §-ának (2) bekezdése által előírt kötelező bíróság elé állítás sem érvényesül maradéktalanul a gyakorlatban, hiszen különben a közúti ellenőrzés során tetten ért minden ittas járművezetőt bíróság elé kellene állítani, amiről ma még nem beszélhetünk. Ezt pedig már csak azért is megjegyzendőnek tartjuk, mert meggyőződésünk, hogy az elhúzódó büntetőeljárások elkerülésének legnagyobb gyakorlati jelentőségű lehetőségét az egyszerűbb és gyorsabb elbírálásra módot adó külön eljárások minél szélesebb körű alkalmazása jelenti, hiszen az ennek nyomán felszabaduló kapacitás szervezeti szinten felhasználhatóvá válik más feladatok elvégzéséhez, amire pedig nyilvánvalóan szükség lenne a mai körülmények között.

Összegzés

Tisztában vagyunk azzal, hogy javaslatunk elfogadása alapvető szemléletváltást igényelne, hiszen ehhez túl kellene lépni a nyomozás szerepét és jelentőségét illetően a büntetőeljárás minden szakaszát áthatóan meggyökerezedett illúzió és rutinton, aminek következtében az ügyésznek dominánsabb szerepet kellene betöltenie a bírósági eljárásban, miközben a bírónak sem

⁵¹ Fázsi László: A büntető kollégiumvezető gyakorlatából – A bíróság elé állítás egy kollégiumi vizsgálat tükrében, *Bírák Lapja* 2001/2, 34. o.

⁵² Ld. Nagy Anita: i. m. 293. o.

lenne lehetősége a nyomozás eredményének reprodukálására, ami ellen akár berzenkedhet is a jogalkalmazó konformizmusa. Mindazonáltal számunkra csupán az lehet kérdéses, hogy sikerül-e végre szakítanunk a nyomozás mindenek feletti eszméjéhez való merev ragaszkodással a reményeink szerint rövid időn belül kodifikálandó új büntetőeljárás törvény elfogadásakor. Ennek során pedig végre megszívlelendőnek tartanánk Bócz Endre két évtizeddel ezelőtti, de még ma is pusztába kiáltott szónak tűnő felvetését, amely szerint „*olyan szemléletváltást kell megtenni, amely a nyomozástól nem kíván meg sem többet, sem kevesebbet, mint amire hivatott: a bírósági tárgyalás előkészítését*”⁵³. Mi lehet azonban a nyomozás feladata akkor, ha lefolytatása a bírósági tárgyalás előkészítéséhez sem feltétlenül szükséges?

IRODALOM

- Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc:** A bűnvádi perrendtartás magyarázata II. Grill Károly könyvkereskedése, Budapest, 1897
- Bócz Endre:** Elgondolások a büntetőeljárás újrakodifikálásához. *Belügyi Szemle*, 1990/1.
- Bócz Endre:** A pótmagánvádló. *Ügyvédek Lapja*, 2004/2.
- Czine Ágnes – Szabó Sándor – Villányi József:** Strasbourgi ítéletek a magyar büntetőeljárásban. HVG-ORAC, Budapest, 2008
- Farkas Ákos:** A falra akasztott nádpálca avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai. Osiris Kiadó, Budapest, 2002
- Farkas Ákos – Róth Erika:** A büntetőeljárás. Complex Kiadó, Budapest, 2007
- Farkas Ákos:** Új alkotmányos elv a magyar büntetőeljárás bizonyításban. A kölcsönös elismerés elve. In: **Erdei Árpád (szerk.):** A büntető ítélet igazságtartalma. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010
- Fázi László:** Emberölési ügy nyomozása a bírósági eljárás tükrében. *Belügyi Szemle*, 1996/12.
- Fázi László:** A büntető kollégiumvezető gyakorlatából. A bíróság elé állítás egy kollégiumi vizsgálat tükrében. *Bírak Lapja*, 2001/2.
- Jászai Dezső (szerk.):** A büntető eljárás kommentárja 1. kötet. KJK, Budapest, 1967
- Juhász József – Szöke István – O. Nagy Gábor – Kovalszky Miklós (szerk.):** Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985
- Király Tibor:** Az 1896. évi első bűnvádi perrendtartás száz év távlatából. *Magyar Jog*, 1996/11.
- Korinek László:** A háborút nem látott bátrak bátorsága. *Belügyi Szemle*, 2006/5.
- László Jenő (szerk.):** A büntető eljárás magyarázata 1. kötet. KJK, Budapest, 1982

⁵³ Bócz Endre (1990): i. m. 51. o.

Márkus Dezső (szerk.): Magyar Jogi Lexikon V. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1904

Nagy Anita: Eljárást gyorsító rendelkezések a büntetőeljárás bírósági szakaszában. Doktori értekezés, 2007

Nyíri Sándor: A terhelt távollétében történő eljárás. *Belügyi Szemle*, 2001/12.

Szabóné Nagy Teréz: A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága. KJK, Budapest, 1985

Vavró István: A közlekedési bűncselekmények elkövetése miatt elítélt felnőttek (1990–2010). Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, Budapest, 2011